

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z wniosku P. S.
przy uczestnictwie R. S.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 13 września 2019 r.,
zażalenia wnioskodawcy
na postanowienie Sądu Okręgowego w L.
z dnia 25 października 2018 r., sygn. akt II Ca (...); II Cz (...),

**oddala zażalenie i zasądza od wnioskodawcy na rzecz
uczestniczki postępowania kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł
tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w L. postanowieniem z dnia 25 października 2018 r., stwierdzając, że apelacją zaskarżone zostało nieistniejące w sentencji postanowienia Sądu Rejonowego w L. z dnia 21 grudnia 2017 r. rozstrzygnięcie o nakładach wnioskodawcy z jego majątku osobistego na majątek wspólny, odrzucił apelację wnioskodawcy (art. 373 w zw. z art. 370 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy, powołując się na art. 45 § 1 k.r.o. i art. 321 § 1 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c. stwierdził, że o roszczeniu o zwrot nakładów z majątku osobistego

na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie na wniosek zainteresowanego i w granicach żądania. Jeśli sąd pierwszej instancji uznał żądanie za niezasadne, to powinien je oddalić w sentencji orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do istoty. W sytuacji, w której sąd nie orzekł o tym żądaniu, uczestnikom postępowania przysługuje wniosek o uzupełnienie zaskarżonego orzeczenia w tym zakresie (art. 351 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W sprawie wniosek ten nie został złożony.

Wnioskodawca w zażaleniu zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 373 i art. 370 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia. Jego zdaniem niezamieszczenie w sentencji postanowienia podziałowego rozstrzygnięcia o zgłoszonym roszczeniu o zwrot nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny oznacza, że w tym zakresie zapadło rozstrzygnięcie negatywne, co do którego właściwym środkiem zaskarżenia jest apelacja.

W odpowiedzi na zażalenie pełnomocnik uczestniczki wniósł o oddalenie zażalenia, podnosząc że sentencja orzeczenia co do istoty sprawy powinna obejmować rozstrzygnięcie o wszystkich zgłoszonych roszczeniach (art. 325 i 361 k.p.c.). Jeśli sąd o nich nie orzekł, nie istnieje substrat podlegający zaskarżeniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie zażalenia wymaga odniesienia się do kwestii dopuszczalności zaskarżenia apelacją nieistniejącego w postanowieniu o podziale majątku wspólnego byłych małżonków, rozstrzygnięcia o zgłoszonym żądaniu rozliczenia nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do tej kwestii prezentowany był pogląd, że brak rozstrzygnięcia we wskazanym zakresie nie stanowi przeszkody do wniesienia apelacji, bez konieczności złożenia wniosku o uzupełnienie orzeczenia. W tego rodzaju orzeczeniach sąd zamieszcza w sentencji tylko rozstrzygnięcia pozytywne, natomiast rozstrzygnięcia negatywne zawarte są w nich w sposób dorozumiany. Za takim stanowiskiem miałyby przemawiać okoliczność, że sprawy te rozpoznawane są w postępowaniu nieprocesowym, do którego na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. mają zastosowanie

przepisy o procesie stosowane tylko odpowiednio, a nie wprost (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r., III CK 28/05, nie publ., z dnia 28 lutego 2013 r., III CZ 4/13, nie publ., z dnia 27 lutego 2014 r., II CZ 120/13, nie publ., 15 maja 2014 r., II CZ 15/14, nie publ. i z dnia 28 lipca 2017 r., II CZ 32/17 nie publ.).

Według drugiego poglądu, jeżeli sąd nie zamieścił w orzeczeniu merytorycznym kończącym postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia negatywnego, strona powinna złożyć wniosek o uzupełnienie tego orzeczenia nie zaś apelację, która w istocie skierowana byłaby do nieistniejącego orzeczenia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 94/14, nie publ. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2002 r., V CKN 1165/00, nie publ., z dnia 14 maja 2004 r., IV CK 324/03, nie publ., z dnia 19 lipca 2006 r., I CZ 35/06, nie publ., z dnia 27 czerwca 2012 r., IV CZ 39/12, nie publ., z dnia 18 czerwca 2014 r., V CZ 39/14, nie publ., z dnia 13 sierpnia 2015 r., I CZ 58/15, nie publ., z dnia 7 kwietnia 2017 r., V CZ 30/07, nie publ. z dnia 25 maja 2017 r., II CZ 16/17, nie publ.).

W sprawach o podział majątku wspólnego byłych małżonków drugie z powołanych stanowisk znajduje usprawiedliwienie w treści art. 684 i 567 § 2 k.p.c. oraz art. 45 § 1 k.r.o.

Zgodnie z art. 684 k.p.c., który ma odpowiednie zastosowanie w sprawie o podział majątku wspólnego (art. 567 § 2 k.p.c.), „skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd”. Sąd jest zatem zobligowany do ustalenia składu i wartości majątku wspólnego podlegającego podziałowi, a to oznacza, że – bez względu na aktywność uczestników postępowania – musi ustalić wartość nakładów poczynionych z tego majątku na majątek osobisty. Takim obowiązkiem sąd nie jest obciążony w przypadku zgłoszenia żądania zwrotu wydatków i nakładów, które zostały poczynione z majątku osobistego na majątek wspólny. W takim duchu wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale stwierdzającej, że w sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd ustala wartość nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków bez względu na inicjatywę dowodową

uczestników postępowania (uchwała SN z dnia 21 lutego 2008 r., III CZP 148/07, OSNC 2009, nr 2, poz. 23).

Regulacje przyjęte w art. 684 i 567 § 2 k.p.c. nie są bez znaczenia dla wykładni art. 45 § 1 k.r.o. i art. 567 § 1 k.p.c. w odniesieniu do kwestii, czy sąd powinien w sentencji postanowienia podziałowego orzec o nakładach z majątku osobistego na majątek wspólny w sprawie o podział majątku wspólnego rozwiedzionych małżonków.

Według art. 45 § 1 k.r.o. „każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty”; przepis ponadto przyznaje małżonkowi uprawnienie („może żądać”) do „zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny”. Drugi z wymienionych przepisów, tj. art. 567 § 2 k.p.c. stanowi, że „sąd rozstrzyga [...] o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi”. Z przepisów tych wynika, że wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek osobisty sąd uwzględnia bez osobnego żądania uczestników postępowania, natomiast o zwrocie wydatków o nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie na wniosek, gdyż roszczenia te nie wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 395/97, nie publ. z dnia 10 stycznia 2014 r., IV CSK 418/13, nie publ. oraz z dnia 14 lutego 2018 r., I CSK 215/17, nie publ.).

W sprawie przedstawionej z zażaleniem zarówno wnioskodawczynie jak i uczestnik zgłosili w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji żądanie rozstrzygnięcia w przedmiocie nakładów uczestnika z jego majątku osobistego na majątek wspólny. Sąd miał więc obowiązek orzec o tym zgłoszonym roszczeniu. Uchybienie Sądu polegające na nierozstrzygnięciu o nim w sentencji postanowienia podlegało usanowaniu przez złożenie wniosku o jego uzupełnienie, nie zaś przez wniesienie apelacji. Jednym z warunków dopuszczalności środka zaskarżenia jest istnienie orzeczenia podlegającego zaskarżeniu. Brak rozstrzygnięcia w omawianym zakresie oznacza, że nie istnieje orzeczenie (substrat zaskarżenia). Sąd Okręgowy trafnie zatem odrzucił apelację jako niedopuszczalną.

Z przytoczonych względów zażalenie podlegało oddaleniu, jako nieuzasadnione (art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

aj